

Vem är förövaren?

Förövarpsykologi, riskfaktorer och behandling av
sexualbrottslingar
Skövde 25 augusti 2008

- Elisabeth Kwarnmark

Leg psykolog, leg psykoterapeut

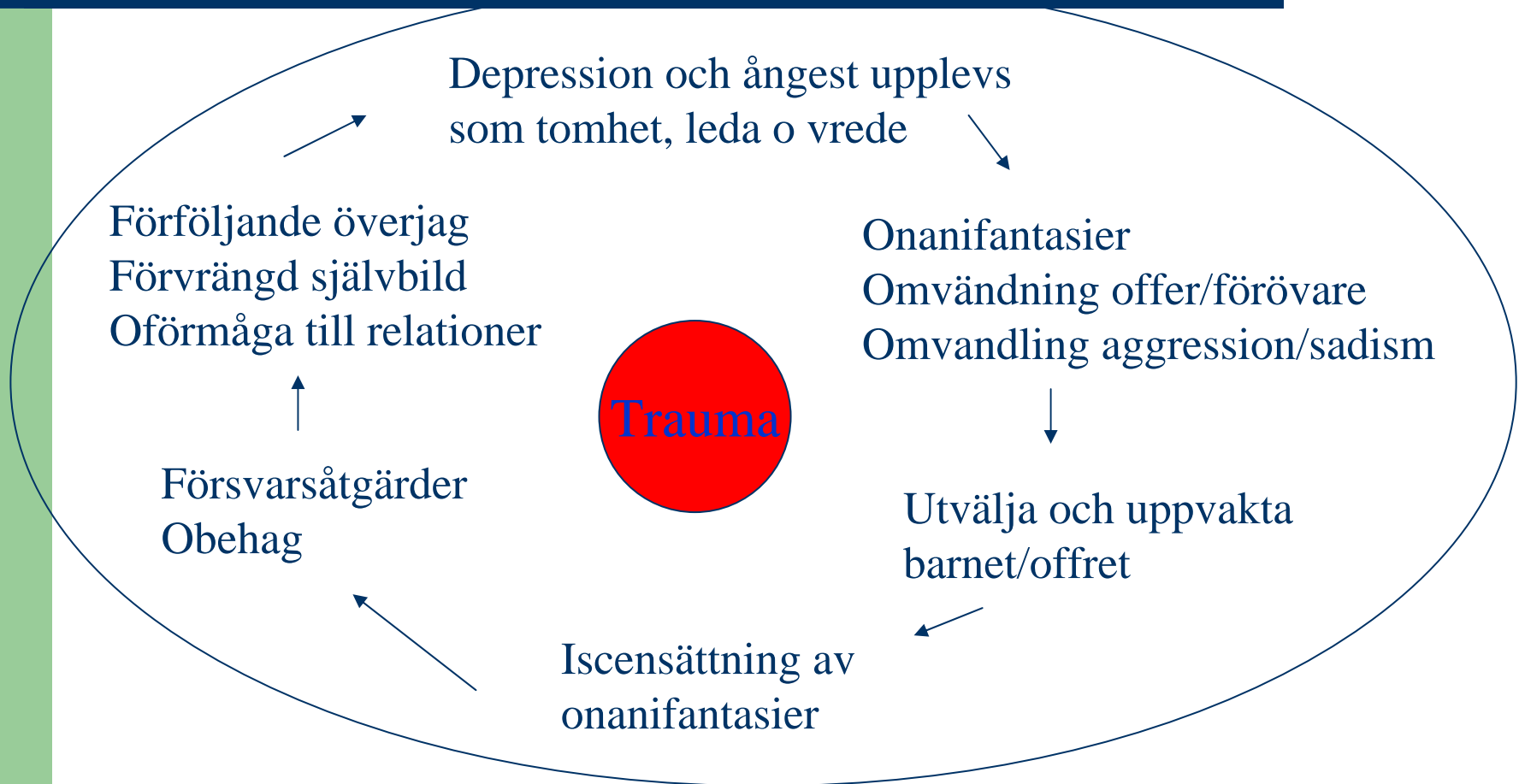
Nationell samordnare för ROS programmet i
kriminalvården

elisabeth.kwarnmark@kriminalvarden.se

Perversionens och övergreppens dynamik

- **Trauma**
- **Fientlighet**
- **Hämnd**
- **Risk**
- **Perversion - den erotiska formen av hat**

Den pedofila handlingen

Tre typer av våldtäkt, som är uttryck för

- Vrede
- Maktbegär
- Sadism

Gruppvåldtäktens dynamik

Gruppvåldtäkten är en produkt av:

Inre motiv

- En förövare är initiativtagare
- Makt- och dominansbehov
- Aggressionsbehov (uppdämd aggression)
- Emotionellt beroende (tacksamhetsskuld)

Gruppdynamik

- Samhörighet i gänget
- Offret används som redskap i samspelet med övriga män
- Socialt behov
- Flera deltagare gör att var och en känner mindre skuld

Static 99 - Statiska riskfaktorer

- Tidigare sexbrott
- Tidigare domar
- Förekomst av anmälan om icke kontaktsexbrott
- Förekommer ickesexuellt våld i indexdomen
- Tidigare ickesexuellt våld
- Offer känt men utanför familjen
- Helt okänt offer
- Manligt offer
- Ålder
- Tidigare relationer

Dynamiska Riskfaktorer

VRS:SO

D1 Sexuellt avvikande livsstil
D2 Sexuell tvångsmässighet
D3 Övergreppsplanering
D4 Kriminell personlighet
D5 Kognitiva förvrängningar
(inklusive attityder som legitimerar sexuellt våldsbeteende)
D6 Interpersonell Aggression
D7 Emotionell kontroll-över el underkontroll
D8 Brist på Insikt

D9 Drogmissbruk
D10 Brist på stöd i samhället
(socialt nätverk)
D11 Frigiven till hög risk situationer
D12 Övergreppscykel
D13 Impulsivitet
D14 Samarbetar ej med samhällets övervakning
D15 Behandlingsovillighet
D16 Avvikande sexuella preferenser
D17 Intimitetsbrister

Klinisk bedömning översikt

ROS

Relation- och Samlevnadsprogrammet

- Ett behandlingsprogram utvecklat i Kanada på kognitiv grund
- Grupp programmet är evidensbaserat och ackrediterat i Sverige sedan 2006
- Behandlingen sker både i grupp och individuellt
- Det individuella ROS planeras upp för ackreditering i oktober 2008

ROS

Relation- och Samlevnadsprogrammet

Struktur

- Består av fem behandlingskomponenter
- Risker, analyser strategier: binder samman
- Varje komponent innehåller 5-8 teman
- Man träffas i grupp två ggr i veckan vid 56-60 tillfällen. Sessionens längd är 3 timmar
- Man träffar psykolog/psykoterapeut individuellt en timme per vecka

Relation och Samlevnad

Behandlingskomponenterna är:

- Kognitiva förvrängningar
- Relationer, intimitet och social förmåga
- Empati och förståelse för brottsoffer
- Känslor och hur man hanterar känslor
- Sexuellt avvikande fantasier och tändningsmönster

Behandlingsprinciper för ROS-programmet

- Terapeutisk allians
- Ett icke konfrontativt förhållningssätt
- Att utgå ifrån var klienten är och följa gruppen
- Gruppdynamiken – låt deltagarna i första hand påverka varandra
- Kognitivt förhållningssätt
- Psykodynamisk förståelse
- Flexibilitet, flexibilitet och åter flexibilitet

Arbetsätt i ROS-programmet

- Stimulera diskussioner kring viktiga teman
- Genomföra olika övningar
- Genomföra rollspel
- Klargöra olika typer av fakta
- Förklara olika teorier och tänkesätt
- Genomförandet av hemuppgifter
- Arbeta med sin egen personliga behandlingsplan och frigivningsplan
- Motivational interviewing

Risker, analyser och strategier:

binder samman behandlingskomponenterna

- Självbibliografi
- Min egen riskanalys
- Övergripningsanalys
- Frigivningsplan: konstruktiva strategier

Vanliga kognitiva förvrängningar myter

De flesta kvinnor fantiserar om att bli våldtagna

Vanliga kognitiva förvrängningar myter

---

*Om ett barn flirtar med en vuxen så
betyder det att han eller hon vill ha sex
med den vuxne*

Komponent – Relationer, intimitet och social förmåga

Forskningen visar att:

- Barnaförövare beskriver att övergreppen styrs av behov av bekräftelse, intimitet och närhet.
- Sexbrottslingar upplever intimitetsbrister och kronisk ensamhet.
- Sexbrottslingar upplever större brist på intimitet och större ensamhet än andra brottslingar och än icke brottslingar.

Komponent - Relationer, intimitet och social förmåga

Exempel på arbetssätt

Hur inleder man sexuella relationer?

Komponent - Relationer, intimitet och social förmåga

Viktiga diskussioner

Hur förhandlar man samtycke i sexuella relationer?

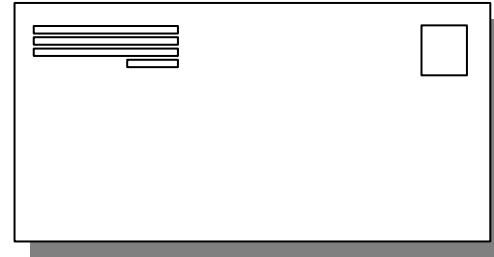
Komponent - Empati och offermedvetenhet

Vad är empati?

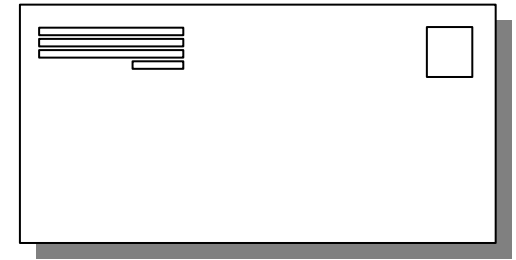
Vad är mina hinder för empati?

Brev

- Ansvarstagande brev
- Ett svarsbrev från mitt offer

Utvärdering av ansvarstagande brev

- **Förståelse** - Finns det en förståelse i brevet kring de konsekvenser som övergreppet medfört på både primära och sekundära offer?
- **Ansvarstagande** - Tar klienten i brevet fullt ansvar för allt han gjort och undviker ursäkter?
- **Känslor** - Visar brevet att det finns en förmåga till inlevelse i hur offret mår?
- **Ånger** - Uttrycker klienten en ärligt menad ånger i brevet?
- **Reparation** - Finns det försök i brevet att rätta till eller reparera situationen?

Komponent Att hantera känslor

Hur påverkar känslorna

ensamhet

skuld

skam

ångest

ilska

depression

mitt övergrepps beteende?

Komponent

Att hantera känslor

Identifiera de känslor som ökar min risk att agera ut i sexuellt våld

Komponent

Avvikande sexuella fantasier och sexuell upphetsning

Genomföres individuellt

- Avvikande sexuella fantasier och upphetsning och dess förhållande till sexuellt våld
- Definiera avvikande sexuella fantasier
- Definiera avvikande sexuell upphetsning
- Att hantera avvikande sexuella fantasier och avvikande sexuell upphetsning

Sexualbrottsverksamhet

Programförklaring

Sju sexualbrottsenheter

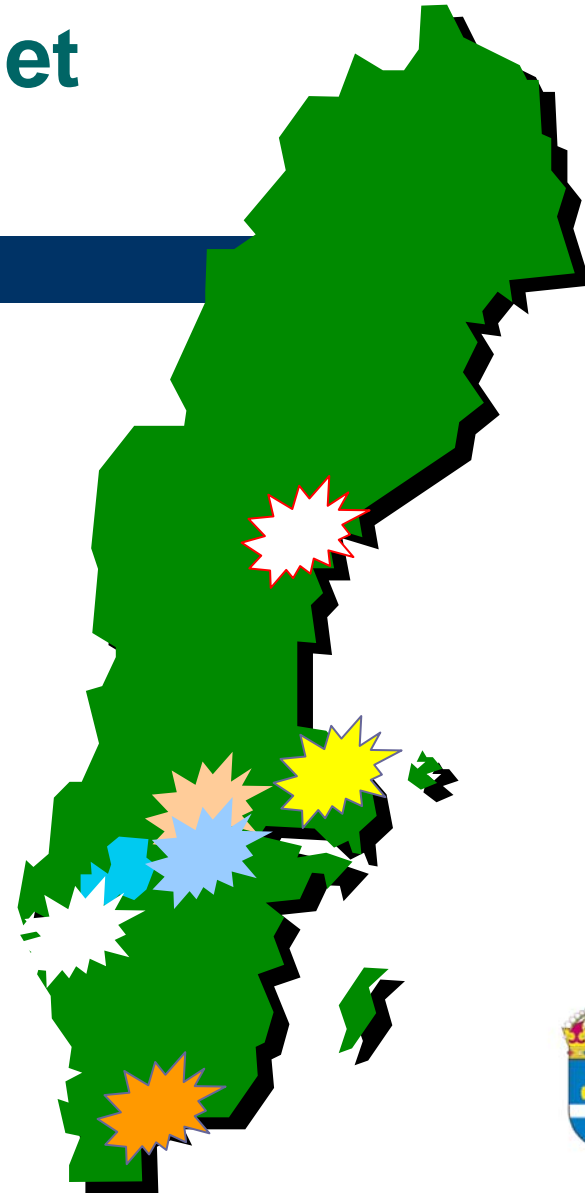
Härnösand / Viskan

Norrtälje / Tillberga

Skogome

Kristianstad Vä

Salberga

Utslussning

- Vårdkedja: Sluten anstalt, öppen anstalt, frivård
- Särskilda villkor kan ändras efter behandling och ytterliggare riskbedömning
- Viktigt att övervakningstiden inte blir förkortad för att behandlingen skall kunna fullföljas i frivården

Är det någon idé med behandling av sexbrottslingar?

Återfall utifrån subgrupp av förövare

	Behandl.	Obehandl.
Våldtäktsmän	14.0%	42.0%
Pedofiler	18.3%	61.9%
Blandade förövare	19.6%	--
Incestförövare	3.0%	--

* $p < .01$

Senaste forskning

Lösel & Schmucker 2005

- Behandlade 10% återfall
- Obehandlade 16% återfall
37% **mindre** återfall i den behandlade gruppen
- 69 studier, 80 oberoende jämförelser mellan behandlade och obehandlade sexualbrottslingar (N= 22,181)
- Vad fungerar för vem under vilka omständigheter?

Om blottare

- 2007 dömdes 308 personer för sexuellt ofredande
- Därav dömdes 169 till böter
- Det är viktigt att se till specifika riskfaktorer vid sexualbrott och inte till allmän skötsamhet
- När dom till fängelse inte är möjlig, skall frivårdspåföljd komma ifråga

Lite statistik avseende lagförda för sexualbrott 2007

	Fängelse	Sk	Böter
● Sexualbrott totalt 845	397	75	208
● Sexuellt ofredande 308 (inkl blottning) av dessa dömdes 53 till villkorlig dom varav 12 till samhällstjänst	32	39	169
● Till rättspsykiatrisk vård dömdes totalt 9 personer för sexualbrott			
	Drygt 12000 anmälningar		

ROS Individ

- För dem som inte kommer ifråga för grupp
- Allvarliga psykopatiska drag eller allvarliga personlighetsstörningar
- Annan språkbakgrund men talar engelska
- De som pga av verkställighetstid faller mellan stolarna
- I frivården kan det vara svårt att få till stånd en grupp att starta samtidigt särskilt på mindre orter

Kemisk kastrering?

- Ingen behandlingsmetod
- Kan användas vid stark sexuell tvångsmässighet
- Bör då kombineras med annan behandling

Behandling under tvång ?

- Kan öka motståndet ännu mer och försvåra motivationsarbetet
- Bra metoder för att motivera har visat att många klienter överger motstånd och förnekande av brott
- Särskilda villkor för exempelvis permissioner påverkas redan nu om klienten vägrar gå i ROS behandling